12/02/2019

Φ. Κόντογλου: Ο Αγ. Μελέτιος και το Μοναστήρι στον Κιθαιρώνα

/ Επικαιρότητα

(ἀπὸ τὸ Ἀσάλευτο Θεμέλιο, Ἀκρίτας 1996)

Πολλοὶ ἀπὸ μᾶς ἔχουνε ἀκουστὰ τὸ μοναστήρι τοῦ ἁγίου Μελετίου ποὺ εἶναι στὸν Κιθαιρώνα, πλὴν δὲν γνωρίζουνε ποιὸς ἤτανε αὐτὸς ὁ ἅγιος ποὺ τὄχτισε.

Ὁ ἅγιος Μελέτιος δὲν εἶναι ντόπιος, ἀλλὰ ἦρθε ἀπὸ τὴν Ἀνατολή. Γεννήθηκε στὸ Μουταλάσκι τῆς Καππαδοκίας κατὰ τὰ 1035. Ὅπως ὁ κάθε ἄνθρωπος ποὺ θὰ γεννηθεῖ στὸν κόσμο ἔχει κάποια κλίση, ὁ ἕνας στὰ γράμματα, ὁ ἄλλος στ᾽ ἅρματα, ὁ ἄλλος στὸ ἐμπόριο, κι᾽ ὁ ἄλλος σὲ ἄλλο, ἔτσι κι ὁ Μελέτιος ἀπὸ παιδὶ εἶχε ἔμφυτη κλίση στὰ θρησκευτικά. Ἀγαποῦσε τὴν ἐκκλησία περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο πρᾶγμα, δείχνοντας πὼς ἤτανε ἀπὸ κείνους ποὺ λέγει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Εὐαγγελιστὴς «ποὺ δὲν γεννηθήκανε ἀπὸ αἵματα, οὔτε ἀπὸ θέλημα σάρκας, οὔτε

ἀπὸ θέλημα ἄνδρα, ἀλλὰ ποὺ γεννηθήκανε ἀπὸ τὸ Θεό». Γράμματα ἔμαθε λιγοστά. Κ᾽ ἐπειδὴ θελήσανε οἱ γονιοί του νὰ τὸν παντρέψουνε, ἔφυγε ἀπὸ τὸν τόπο του ἀφήνοντας γονιούς, συγγενεῖς, φίλους, χωράφια κι᾽ ὅ,τι ἄλλο εἶχε, καὶ πῆγε στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ γίνηκε καλόγερος σ᾽ ἕνα μοναστήρι τοῦ Χρυσοστόμου. Ἀφοῦ κάθισε τρία χρόνια σ᾽ αὐτὸ τὸ μοναστήρι, μίσεψε καὶ πῆγε στὴ Θεσσαλονίκη καὶ προσκύνησε τὸν τάφο τοῦ ἁγίου Δημητρίου. Ἀπὸ κεῖ πῆγε στὰ μέρη τῆς Θήβας, καὶ βρῆκε ἕνα μικρὸ μοναστηράκι τοῦ ἁγίου Γεωργίου κ᾽ ἐκειπέρα ἡσύχασε. Μὲ τὸν καιρὸ μαθεύτηκε ἡ εὐσέβειά του καὶ πήγανε κοντά του κάμποσοι ἀπὸ τὰ γύρω χωριὰ καὶ βάλανε ράσο ἀπὸ γιδότριχα καὶ κάνανε κοινόβιο μοναστήρι κυβερνημένο ἀπὸ τὸν ἅγιο Μελέτιο. Μετὰ καιρό, ἄφησε στὸ πόδι τοῦ ἕνα γέροντα καὶ τράβηξε νὰ πάγει στὴ Ρώμη νὰ προσκυνήσει τὸν ἅγιο Πέτρο καὶ τὸν ἅγιο Παῦλο, κι᾽ ἀπὸ ἐκεῖ πῆγε στὰ Ἱεροσόλυμα. Ἀφοῦ ἔκανε τὸν πόθο του, γύρισε πίσω στὸ μοναστήρι καὶ τὸν καλωσορίσανε οἱ πατέρες μὲ χαρὰ μεγάλη καὶ μὲ δάκρυα στὰ μάτια. Γιατὶ δὲν ἐλπίζανε νὰ ἀξιωθοῦνε πιὰ τέτοιον ἡγούμενο, πατέρα πονετικόν, ποὺ νὰ σηκώνει ἀπάνω τοῦ ὅλα τὰ βάρη καὶ νὰ μὴν ξεχωρίζει ὁλότελα τὸ ἀξίωμά του ἀπὸ τοὺς ἄλλους πατέρες. Ἀλλὰ ἴσια ἴσια ἦτανε σὲ ὅλα ὁ πιὸ ταπεινὸς ἀπ᾽ ὅλους, πρῶτος σὲ κάθε σκληρὴ δουλειά, πρῶτος στὴ νηστεία, πρῶτος στὴν πραότητα. Φρόντιζε γιὰ τοὺς ἀδελφοὺς νὰ μὴ στερηθοῦνε, τοὺς οἰκονομοῦσε ροῦχα καὶ παπούτσια καὶ κεῖνος φοροῦσε ἐπὶ χρόνια ἕνα παληόρασο ἀπὸ κατσικότριχα κι᾽ ἕνα ζευγάρι παληοπάπουτσα, κι᾽ ὁλοένα τὰ μπάλωνε καὶ τάραβε μὲ τὰ χέρια του δίχως νὰ τὸν δεῖ κανένας. Ἔτρωγε λιγοστὸ ψωμὶ ξερὸ κ᾽ ἔπινε νερό. Ὡστόσο καθότανε πάντα στὴν τράπεζα μαζὶ μὲ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ βίαζε τοὺς ἀρρώστους καὶ τοὺς ἀδύνατους νὰ φᾶνε λάδι, ἐξὸν ἀπὸ τὶς νηστήσιμες μέρες. Ὁ ἴδιος ὅμως τὸν περισσότερο καιρὸ περνοῦσε μὲ ξηροφαγία, καὶ πολλὲς μέρες δὲν ἔβαζε στὸ στόμα του τίποτα ὁλότελα. Ὅσο γιὰ τὴν ἐργασία, ὁ ἴδιος σήκωνε μὲ τ᾽ ἁγιασμένα χέρια του τὶς πιὸ βαριὲς πέτρες γιὰ νὰ χτίσουνε τὰ κελλιά, ὁ ἴδιος ἔσκαβε καὶ φυτουργοῦσε τὰ πιὸ πολλὰ κηπουρικὰ κατὰ τὸν ἀπόστολο Παῦλο ποὺ λέγει στοὺς Κορινθίους: «κοπιάζουμε δουλεύοντας μὲ τὰ χέρια μας». Μὲ τέτοιον κυβερνήτη, ἐκεῖνο τὸ μοναστήρι ἔμοιαζε σὰν ἁγιασμένη κιβωτός, ποὺ καθόντανε μέσα οἱ πατέρες φυλαγμένοι ἀπὸ τὸν κατακλυσμὸ τοῦ κόσμου, κ᾽ ὑμνούσανε τὸ Θεὸ μὲ ἀγαλλίαση, ἀκολουθώντας τὸν ἡγούμενο ποὺ εἶχε ὁλοένα τὴν ὑμνωδία στὸ στόμα του κ᾽ ἔλεγε πρὶν μπεῖ στὴν ἐκκλησιά: «Ἀνοίξατέ μοι πύλας δικαιοσύνης, εἰσελθὼν ἐν αὐταῖς ἐξομολογήσομαι τῷ Κυρίῳ. Ἐν ἐκκλησίαις εὐλογήσω σε, Κύριε. Ἑσπέρας καὶ πρωὶ καὶ μεσημβρίας διηγήσομαι καὶ ἀπαγγελῶ τὰ θαυμάσιά σου. Ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἤνεσά σε. Ὅλην τὴν ἡμέραν διεπέτασα πρὸς σὲ τὰς χεῖρας μου». Τὴ νύχτα ξαγρυπνοῦσε μὲ τὴν προσευχὴ κι᾽ ὅποτε τὸν βίαζε ἡ ἀνάγκη τῆς φύσης, ξάπλωνε σὲ μία ψάθα γιὰ λίγη ὥρα κ᾽ ὕστερα σηκωνότανε κ᾽ ἔλεγε τὸν ψαλμὸ τοῦ Δαυΐδ: «Μεσονύκτιον ἐξεγειρόμην τοῦ ἐξομολογεῖσθαί σοι ἐπὶ τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου». Ὀχτὼ χρόνια κάθισε ὁ ἅγιος σ᾽ αὐτὸ τὸ μοναστήρι τοῦ ἁγίου

Γεωργίου, κ᾽ ἔτρεχε κόσμος πολὺς ἀπὸ κοντινοὺς καὶ μακρινοὺς τόπους, κ᾽ ἔβλεπε θαύματα πολλά. Ἀλλὰ ὁ ἅγιος Μελέτιος στενοχωριότανε ἀπ᾽ αὐτὴ τὴ δόξα τοῦ κόσμου καὶ γιατὶ δὲν μποροῦσε νὰ παραδοθεῖ στὴν ἀγαπημένη του τὴν ἡσυχία. Γιὰ τοῦτο ἀποφάσισε νὰ φύγει ἀπὸ τὸ μοναστήρι καὶ νὰ πάγει σὲ κάποιο μέρος πιὸ ἐρημικό.

Ἄφησε λοιπὸν γιὰ ἡγούμενο ἕναν ἀδελφὸ ποὺ τὸν λέγανε Νικόλαο, καὶ τράβηξε νὰ βρεῖ κάποιον ἔρημον τόπο, ὡς ποὺ ἔφταξε σ᾽ ἕνα βουνὸ ποὺ τὸ λέγανε Φιλάγριον κι᾽ ἄρχισε νὰ χτίζει κάποιο κελλί. Πλὴν ἄλλαξε γνώμη, καὶ σηκώθηκε καὶ περπατοῦσε σὲ βουνὰ κακοτράχαλα, κατὰ τὰ μέρη ποὺ βρίσκεται τὸ σημερινὸ χωριὸ τὸ λεγόμενο Βίλλια, ἀπάνω στὸ βουνὸ τοῦ Κιθαιρῶνα. Ἐκεῖνο τὸν καιρὸ τὸ λέγανε «ὄρος τῆς Μυουπόλεως». Ἐκειπέρα ἦτανε χτισμένο κάποιο μοναστήρι λεγόμενο Σύμβολον, στὄνομα τῶν Ἀσωμάτων Ταξιαρχῶν. Ὁ ἅγιος πῆγε σ᾽ αὐτὸ τὸ μοναστήρι καὶ παρακάλεσε τὸν ἡγούμενο Θεοδόσιο νὰ τὸν πάρει στὴ συνοδεία του. Κ᾽ ἐκεῖνος τούδωσε ἕνα παρεκκλήσι τοῦ Σωτῆρος νὰ ἡσυχάζει. Ἅμα κοιμήθηκε ὁ Θεοδόσιος, οἱ πατέρες κάνανε ἡγούμενο τὸν ἅγιο Μελέτιο στὸ μοναστήρι τῶν Ἀσωμάτων. Κ᾽ ἐπειδὴ πρόστρεχε πλῆθος πολὺ γιὰ νὰ καλογερέψουνε, μεγάλωσε τὸ μοναστήρι καὶ γίνηκε λαύρα μεγάλη, ἔχτισε κι᾽ ἄλλα μετόχια γύρω στὸ μοναστήρι, τὰ λεγόμενα παραλαύρια, καὶ μαζευθήκανε ὡς τριακόσιοι πατέρες. Κι᾽ ὁ Θεὸς τὰ οἰκονομοῦσε ὅλα καὶ δὲν τοὺς ἔλειψε τίποτα, ζωντας τοῦ ἁγίου καὶ μετὰ τὴν κοίμησή του, μ᾽ ὅλο ποὺ δὲν εἶχανε μήτε χωράφια, μήτε ἀμπέλια, παρεκτὸς ἕνα μικρὸ λαχανόκηπο. Γιατὶ ὁ ἅγιος δὲν παραδεχότανε διάφορα κτήματα ποὺ θέλανε νὰ τ᾽ ἀφιερώσουνε πολλοὶ χριστιανοὶ στὸ μοναστήρι, γιὰ νὰ μὴ γίνουνε οἱ ἀδελφοὶ μὲ τὸν καιρὸ φιλοχρήματοι. Δέχτηκε μονάχα κάποια δωρεὰ ποὺ ἔκανε στὸ μοναστήρι ὁ βασιλιὰς Ἀλέξης Κομνηνὸς γιὰ συντήρηση τῆς μονῆς. Ἤθελε νὰ ζοῦνε οἱ πατέρες ἀπὸ τὰ χέρια τους, νὰ δίνουνε καὶ στοὺς φτωχοὺς ὅ,τι μπορούσανε ἀπὸ τὸν κόπο τους. Καταστάθηκε λοιπὸν αὐτὸ τὸ μοναστήρι τὸ θησαυροφυλάκιο τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τὸ σχολειὸ τῆς ἀρετῆς, σεβάσμιο κάστρο τῆς εἰρηνικῆς ζωῆς καταπάνω στὴν ταραχὴ τοῦ κόσμου καὶ στὶς ἀκαταστασίες ἐκεινοῦ τοῦ καιροῦ, ὥστε νὰ μπορεῖ νὰ πεῖ κανένας γιὰ τοὺς πατέρες ποὺ ἦτανε μέσα: «τοῖς ἐρημικοῖς ζωὴ μακαρία ἐστι, θεϊκῷ ἔρωτι πτερουμένοις». Ὁ ἅγιος Μελέτιος ἔκανε πολλὰ θαύματα, ἀρρώστους ἔγιανε, ἄγριες καρδιὲς ἡμέρεψε, τὰ μυστικά της καρδιᾶς διάβαζε. Καὶ μὲ ὅλα τοῦτα, ἦτανε πάντα ταπεινὸς καὶ ἁπλός. Κοιμήθηκε ἑβδομήντα χρονῶν, στὰ 1105 τὴν 1 Σεπτεμβρίου, καὶ τὸ κουρασμένο λείψανό του τὸ θάψανε στὸ νάρθηκα τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἀσωμάτων.

Τὸ μοναστήρι τοῦ ἁγίου Μελετίου στέκεται ὡς τὰ σήμερα. Τὸ μέρος ποὺ βρίσκεται τὸ λένε Πάστρα, κ᾽ ἔχει κοντά του μιὰ κορυφὴ ποὺ τὴ λένε Μπουζούριζα. Νοτινὰ τοῦ μοναστηριοῦ βρίσκουνται κάποια θεμέλια καὶ παληὰ λιθάρια καὶ λένε πὼς ἐκειπέρα βρισκότανε ἡ Μυούπολις. Σὲ μίαν ὥρα δρόμο ἀπ᾽ αὐτὸ τὸ μέρος εἶναι ἕνα κάστρο ποὺ τὸ λένε Γυφτόκαστρο. Ἡ τοποθεσία ποὺ εἶναι χτισμένο τὸ μοναστήρι

εἶναι ἔμορφη καὶ θρησκευτική. Σώζεται ἡ παληὰ ἐκκλησία, κουμπεδωτή, ἀλλὰ δὲν εἶναι πιὰ στολισμένη μὲ τὴν ἀρχαία ἁγιογραφία, γιατὶ χάλασε ἀπὸ τὴν πολυκαιρία. Μοναχὰ στὸ νάρθηκα βρίσκουνται ἀκόμα κάποιες εἰκόνες στὸν τοῖχο, ζωγραφισμένες κατὰ τὰ 1600 ἀπάνω κάτω, καὶ παριστάνουνε κάποια μαρτύρια ἁγίων, τοὺς δικαίους Ἀβραάμ, Ἰσαάκ, Ἰακώβ, Λάμεχ κ.λπ., καθὼς καὶ λιγοστοὺς ὁσίους, ἀνάμεσα στοὺς ὁποίους εἶναι ὁ ἅγιος Μελέτιος, ὁ ἅγιος Μωυσῆς ὁ Αἰθίοψ καὶ λίγοι ἄλλοι. Ἐκεῖ εἶναι ἱστορημένη καὶ ἡ Κοίμησις τοῦ ἁγίου Μελετίου. Ὑπάρχει καὶ μία εἰκόνα του ἀπάνω σὲ σανίδι, ἱστορημένη κατὰ τὰ 1700. Στὰ Μετέωρα, στὸ μοναστήρι τοῦ Βαρλαάμ, βρίσκεται ζωγραφισμένος μὲ κατανυχτικὴ τέχνη ὁ ἅγιος Μελέτιος «ὁ ἐν τῷ ὄρει τῆς Μυουπόλεως», διὰ χειρὸς Γεωργίου ἱερέως καὶ σακελλαρίου Θηβῶν, ἐν ἔτει 1566.